

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice.

Foaia oficioasă a „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăștie”, care face asigurarea vitelor.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Aduș economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua săptămână, Joia.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

35 de mii.

În drumul anevoios, dar ideal, ce duce spre înaintarea și organizarea neamului nostru — trebuie să facem câte-un mic popaz, măcar de clipe, ca să luăm nuci puteri și să ne dăm seama cum am mers și când ajungem aproape de țintă.

O cruce de drum, care va să însemne un popaz de-o clipă, intruchipează și numărul »35 mii« pus în fruntea acestor rînduri.

Înainte cu ani de zile, am pornit și noi pe drumul greu dar frumos, ce duce înspre înaintarea și organizarea (rînduirea) economică a poporului nostru. Am pornit cu merinde noi, cu ideea cooperativă (de întovărășire) ce ne călăuzește întreaga modesta noastră lucrare.

Drumul a fost greu, căci nebătut l'am găsit. Svîrcolirile și zbuciumul nostru și a celorlalți însuflețiți colaboratori, — nu arare-ori a fost privit cu un zimbet de compătimire și cu multă neîncredere.

Am mers înainte când mai bine, când cu poticneli — după cum ne-au ajutat puterile și ne-a slujit judecata.

Drumul ce duce prin orașe, nu ne-a fost de seamă pentru modesta noastră lucrare. La orașe lumea să nutrește cu »planuri și gînduri« mai mari și în aceeași vreme mai egoiste.

Am luat dar drumul satelor și aici, odată înțelegi, zi cu zi găsim tot mai mulți tovareși, care să înșirue sub steagul izbăvitor al coopera-

ției (tovărășiilor). La sate dragostea de aproapele e mai curată, e mai mare, iar cooperarea dragostea de frate o are la temelie.

Numai dragostea însă nu e îndestulătoare, mai ales că în satele noastre cooperarea nu prea avea înțelegători. A trebuit să folosim un mijloc, cu ajutorul căruia să pătrundem la inima și la mintea satelor noastre, ca să înțeleagă cooperarea și s'o îndrăgească și apoi să și-o facă armă în lupta pentru trai.

Copii ai satelor și noi — știm dragostea țaranului nostru pentru vitele sale, și cunoaștem măsura amarului lui, când are o pagubă în avutul așezat în vite.

În temelii acestora am ales noi asigurarea vitelor ca un puternic mijloc pentru împrietinirea satelor noastre cu ideea tovărășiilor.

Azi, pare-că simțim cum pătrunde și cum să înstăpânește în satele noastre ideea cooperativă.

Cele 35 mii, a căror număr e pus în fruntea acestor rînduri — ne sunt cea mai puternică cheazășie, că în satele noastre cooperarea va învirge.

Cu 35 mii coroane, au plătit sătenii noștri prin Reuniunea proprietarilor de vite din Orăștie pegubele ce le-au avut soții lor în avutul lor de vite în vreme de 17 luni (nici un an și jumătate).

Ori cît de mică e suma de 35 mii coroane pentru un neam întreg, — ea e mare, foarte mare ca dovadă, — cu munca întovărășită a pătruns și e dragă și în satele noastre.

Iată cuvîntul pentru care

facem azi un popaz de-o clipă și scriem în sufletul nostru numărul de »35 mii«.

Acest număr formează întîiul rod cooperativ, la care au muncit fiii neamului nostru din toate colțurile țării.

Acest număr formează arma cu care izbi-vom în cei ce cu nepricepere grăesc ori să tem, că neamul nostru nu e copt și nu e potrivit pentru întruparea muncii cooperative!

Întîiul rod e ajuns — belșugul urmează.

Înainte dar — sub mîndrul steag al întovărășirii, și veți vedea și pe alte țărîmuri de muncă, roade poate încă și mai bogate!

V. C. O.

Dela „Reuniunea propr. de vite din Orăștie”.

După cum s'a vestit la timp, Sămbătă în 30 Septembrie a.c. s'a ținut în Orăștie, în localul cancelariei Centrale — întîia adunare generală a »Reuniunii proprietarilor de vite«.

Această adunare n'a fost gîndită să aibă cadre mari, pe de o parte pentru motivul că a fost ținută în o vreme cînd proprietarii de vite sunt cuprinși cu lucrul câmpului, pe de altă parte pentru-că lucrarea Reuniunii noastre prea e încă la început, decît să poată fi scoasă în lume drept o lucrare desîvîrșită.

Până acum și noi aici la Centru și însuflețiții conducători ai comitetelor de pe sate, — au făcut mai mult numai încercări și pipăiri, ca apoi în temelii acestora să așezăm temeliiile statornice, pe care să se ridice cu vremea fînica zidire vite a Reuniunii noastre. Cu toate-că în jurul administrației s'au găsit greutăți și nepotriviți, mai mari ori mai mici, — un fapt, ce s'a constatat și cu prilejul adunării și consfătuirii din 30 Septembrie — este înveselitor. Acest fapt este, că toți cei de față, cu experiențele lor cîștigate în deosebitele părți ale țării — au întărit ca într'un glas, că temeliiile pe care s'a înființat Reuniunea, sunt bune și ducătoare la ținta de-a ajuta

poporul nostru proprietar de vite, de cîte ori întîmplarea ori voia lui Dumnezeu le dă nenorociri în avutul lor așezat în vite.

Temelia fiind bună — zidirea va fi trainică și folositoare.

Că la început și aici la Reuniune s'au ivit neajunsuri, este lucru e foarte firesc. Până ne-am învățat să umblăm în ograda Reuniunii — ne-am mai și împedecat, ne-am mai lovit, — dar în urmă am învățat să mergem, și d'acum înainte, nădăduim că drumul ne va fi mai cunoscut și prin urmare mai ușor, iar foloasele celor ce vin cu noi pe acest drum, — mai mari și mai înbelșugate!

La adunarea de Sămbătă, 30 Sept. pe lîngă cîțiva fruntași din Orăștie, și țărani proprietari din jur — au luat parte și cîțiva din depărtări mai mari.

Trimișii comitetelor din Caransebeș și Valea-boului, în frunte cu presidentul Ioan Lăzăroiu și notarul Pavel Jumanca, învățător, dl Dr. Victor Onișor, avocat din Bistrița, dl Simion Poruțiu, învățător din Turda, dl Petru Androni din Sebeșul săsesc, apoi preoți învățători și proprietari din Orăștie și din comunele învecinate.

Adunarea a fost prezidată de membrul direcției Centrale dl Procopiu Herlea din Cugier, după ce vrednicul nostru prezident dl Dr. Stefan Erdély a fost reținut în pat de boală.

După constituirea biroului, directorul Reuniunii dl Vasile C. Osvadă a prezentat adunării raportul direcției, a comitetului de supraveghiere și bilanțul deja publicat.

Din acest raport scoatem următoarele date:

Reuniunea a fost plănuită încă din anul 1908. Statutele au fost înregistrate la 19 Noembrie 1909, iar lucrarea Reuniunii s'a început la 8 Mai 1910. Ideea unei Reuniuni pentru asigurarea vitelor a fost cunoscută celor din Orăștie și jur cu ani înainte, cînd dl Dr. Ioan Mișu, urmat de dnii Ioan Moța și fiertatul Aurel Barcianu, au prezentat unei mari adunări un plan de statute pentru o societate de asigurare a vitelor.

Noua formă de Reuniune a fost probată la început prin tovărășii ocazionale dintre care cea dintîi s'a înființat în anul 1907 în comuna Pian de lîngă Sebeș, cu sprijinul dlui V. C. Osvadă. Astfel de tovărășii ocazionale pentru asigurarea vitelor s'au mai înființat în Lanțrăm, în Dobra, în Chimitelnicul de Cîmpie, în Rehău, în Sebeșul săsesc și în alte cîteva comune.

Imprietinită odată ideea asigurării vitelor prin întovărășire, — s'au făcut întâi pași pentru formarea Reuniunii cu statute și fond de garanță de 200 mii coroane — după care cere legea. După multe zbatări și alergări costisitoare — în sfârșit, la 19 Noemvrie 1909, tribunalul reg. ung. din Deva a înregistrat statutele Reuniunii noastre, care dela 8 Mai 1910 lucrează pentru apărarea intereselor proprietarilor de vite, izbiți de pagube prin nenorocirile ivite în statul vitelor lor.

Cu sfârșitul anului, la 31 Decemvrie 1910, după o muncă de abia 8 luni Reuniunea a avut: 2363 membrii cu 3351 quote de câte 4 coroane. În acest timp de 8 luni, Reuniunea a plătit membrilor săi: 9752 coroane 27 fil. despăgubiri. Dela 1 Ianuarie 1911 până la 30 Septemvrie, ziua adunării, numărul membrilor Reuniunii s'a înmulțit cu mai bine de încă odată.

În acest timp Reuniunea a plătit membrilor săi despăgubiri în sumă de 19,251 coroane 66 fileri.

Dela înființare, 8 Mai 1910 până la 30 Septemvrie 1911 adică în vreme de un an și 5 luni — Reuniunea a plătit 29,0003 coroane 93 fileri, iar sub pertractare are pagube înștiințate încă de aproape 6000 coroane. În total dar Reuniunea în un an și jumătate a mîntuit membrilor săi prin ei înșiși o avere națională în sumă de, peste 35 mii coroane. Azi Reuniunea lucrează în aproape 300 comune, împărțită fiind în 4 grupe de câte un milion coroane.

Și toate aceste lucrări s'au săvîrșit numai în temelul unei vrednice însuflețiri, — după ce în afară de veterinarul și funcționarul stabili din cancelaria Centrală, — nici direcțiunea și comitetul Central, nici directorul executiv, nici conducătorii comitetelor de prin sate, n'au cerut și n'au primit nici un fel de salariu, ori remunerații ori marce de prezență.

Adunarea, după ascultarea raportului din care am extras datele de până aci, — a primit bilanțul și a dat absolutul pentru gestiunea anului trecut.

În conglăsuire cu legea comercială, expirînd mandatul de un an al comitetului de supraveghiere, adunarea a ales în comitetul de supraveghiere, pe timp de 3 ani pe următorii membri: Gavril Todica, contabil, Geosgiu, Simion Damian, contabil, Orăștie, Petru Lula, preot, Turdaș, Pavel Jumanca, învățător, Caransebeș Simion Poruțiu, învățător Turda, Ioan Băilă, funcționar, Sebeșul-săsesc, Stefan Peneșiu, contabil, Buteni, Vasile Lupu, propr. Bistrița.

După adunarea generală s'a ținut o consfătuire în care s'a sfătuit asupra felului de lucrare în viitor a Reuniunii și a organelor sale.

Ca urmare a acestei consfătuiri — direcțiunea centrală în circularul trimis zilele aceste tuturor comitetelor, ce le are, a vestit următoarele:

Grupuri noi.

Direcțiunea Reuniunii, ca să răspundă mai multor cereri, și pe de altă parte ca o încercare pentru simplificarea administrației, a primit în principiu, că îngăduie formarea de grupuri noi și sub un milion cor. Cel mai mic grup însă, trebuie să aibă vite de cel puțin o jumătate milion de coroane, cînd plata după suta de coroane va fi în loc de 4 fileri, de 2-ori atîta, adică 8 fileri;

la 700 mii coroane va fi 6 fileri, și așa mai departe. Totdeauna trebuie socotit așa, ca într'un grup la o încasare, pentru fiecare caz, să se încasseze 400 coroane. Cei ce doresc formarea de grupuri nouă, să ne avizeze ca să pertractăm în merit.

Alt mod de încasare.

Întru cît felul de încasare de până acum Vă face greutăți, Vă stă în voie să Vă alegeți următoarea formă de încasare:

Încasați dela fiecare membru la începutul fiecărei luni, câte 4 cazuri. Luăm adică, ca temelie de plată 4 pagube pe lună, ca să știe omul că are de plătit tot într'o formă în toată luna. Dar dacă el, plătind regulat câte 4 cazuri pe lună, la sfârșitul anului află că au fost mai puține pagube, decît el a plătit atunci sumele ce întrec i-să vor scrie bune, ca înainte plătite pentru anul viitor. Iar dacă s'ar vedea că au fost pagube mai multe decît el a plătit, va întregi la capătul anului ce mai trebuie. Luăm 4 cazuri pe lună pentru mai ușoara purtare de socoată și a membrului și a comitetelor. Să începem plătirile de acest fel încă de acum dela 1 Octobrie n.

Întru cît în lunile Octomvrie, Noemvrie și Decemvrie a anului de față vor fi mai puține ca 12 cazuri de plată, cazurile plătite mai mult să vor socoti pe anul viitor. Întru cît vor fi mai multe ca 12 cazuri de plată, plusul de cazuri să va plăti la finea lunii Decemvrie.

Împărțășiri oficiale.

Toate comitetele Reuniunii au fost rugate prin un circular anume, să încasseze cu grabă toate taxele restante pentru cazurile publicate până acum.

Rugăm și provocăm pe toți membrii Reuniunii să dea ascultare cererii comitetului și să-și plătească numai decît toate taxele restante — cu atît mai mult, cu cît d'aici înainte Reuniunea nu va plăti nici o despăgubire acelor membri, care sunt în restanță cu plățile.

Ca fiecare membru să știe ce are de plată — însemnăm încă odată și pe această cale următoarele:

Membrii cari sunt înscrși dela începutul anului 1911, ori de mai înainte, — trebuie să aibă plătite pentru pagubele întimplite până la 30 Septemvrie 1911, în total câte 32 cazuri.

Membrii intrați în luna Februarie 1911 au de plată 30 cazuri, dela cazul Nr. 3;

Membrii intrați în luna Martie 1911 au de plată 27 cazuri, dela cazul Nr. 6;

Membrii intrați în luna Aprilie 1911 au de plată 24 cazuri, dela cazul Nr. 9;

Membrii intrați în luna Mai 1911 au de plată 20 cazuri, dela cazul Nr. 13;

Membrii intrați în luna Iunie 1911 au de plată 16 cazuri, dela cazul Nr. 17;

Membrii intrați în luna Iulie

1911 au de plată 10 cazuri, dela cazul Nr. 23;

Membrii intrați în luna August 1911 au de plată 6 cazuri, dela cazul Nr. 28;

Membrii intrați în luna Septemvrie 1911 au de plată 4 cazuri, dela cazul Nr. 32 — înainte, (așa li-să scrie în libel. O pildă: membrul intrat în luna Iulie, trebuie să aibă plătite 10 cazuri și anume cazurile Nr. 23 până la 32).

Aceste date privesc pe toți membrii, la ori-care dintre cele 3 grupe s'ar ținea ei. Grupa III (Bistrița) își face încasările și plățile deosebi.

Pentru membrii din grupa I, II și III — s'au rînduit până acum câte 32 încasări, în felul cum s'a schițat mai sus.

Pagube s'au întimplat mai multe — în fiecare din grupe. Direcțiunea Centrală, însă ca și până aci a acumulat (a adunat) pagubele și de multe ori a rînduit câte o singură încasare pentru câte 2, 3 și mai multe pagube. Așa apoi am ajuns ca în fiecare grupă să fie încasările rînduite deopotrivă la număr — până acum tot câte 32 cazuri pentru fiecare din cele 3 grupe (I, II și III).

Pagubele dela 19—32.

Pagubele pentru care s'au rînduit încasările anului acesta dela Nr. 1 până la 18 au fost publicate, cu numele păgubitului în „Tovărășia“ — mai în urmă în Nrul 8 al „Tovărășiei“.

Dela cazul 18—32 s'au publicat cazurile, numai cu numărul și nu și cu numele păgubitului.

Ca întregire a acestor publicări — însemnăm aici că încasările pentru cazurile 19—32 s'au făcut:

In Grupa I (Centrală)

pentru pagubele întimplite la membrii:

Petru Rîșcuția, St.-Măria de peatră,
George Stoian, " " "
Ioan Dărăbanț, Spini, " " "
Petru Ilt, Ponorul mare,
Ioan Fleșeriu și Anton Roșu, Turdas,
Ioan S.nă, Spini,
Ioan Muntean, Bujturi,
Vichente Bunesco, Damsus,
Ioan Dăbreu I. Iob, Valea Inpului,
Moise Surdea, Tei,
Aron Grecu, Rășna,
Avram Popa, Bărești,
Vasile Gărogea, Turmas,
Alexandru Orbanas, Lesau,
Ignat Nicolae, Sincrai,
Lozsadi Mhaly, Hunedoara,
Nicolae Rimbas,
Avrămesco David, Mărtinești,
Iosif Carașca, Băntânti,

In Grupa II

pentru pagubele întimplite la membrii:

If Szabo Gyula, Turda,
Ioan Șerban, Futac,
Mihăilă Filip, Daia-română,
If. Szabo Gyula, Turda,
George Cutean, Orda de jos,
Avram Todea I. Avram, Cîrna,

Ioan Marian, Beldiu,
Ilie Borza, Tătrilana,
Gligor Balan, Teiuș,
Vasile Trifa, Mogoș,
Gligor Balan, Teiuș,
Nicolae Rațiu, Turda,
Daniel Pamfilie, Sebeșul-săsesc,
George Morar, Cucinlata,
Simion Moldovan, Turda.

In Grupa IV

pentru pagubele întimplite la membrii:

Mitru Bocsa, Buteni,
Ilie Stoianovici, Dognecea,
Vasile Hagea, Margina,
Nicolae Mihăiescu, Brănești,
George Miștescu, Racovița,
Teodor Blaj, Bontăști,
Nicolae Panga, Zgribești,
Nicolae Novăcescu, Caransebeș,
George Secula, Valea bouloi,
Ianăș Bătrînu, " " "
Mita Poenari, " " "
George Muntean, " " "
Petru Bandă, Caransebeș,
George Hurduzeu, "
George Fărdeanu, "

De data asta — pentru pagubele întimplite dela 30 Septemvrie înainte, rînduim următoarele încasări.

In grupa I (Centrală).

Rînduim 4 încasări, la care adaugate cele 32 cazuri de până acum — fiecare membru intrat dela începutul anului are de plată 36 cazuri. Aceste 4 cazuri, de nou rînduite poartă numărul 33, 34, 35 și 36 și sunt de a să înscrie pe numele următorilor membrii despăgubiți: Iosif Popa, Renget; Roman Josan, Brîsnic; George Opreșan, Bujturi; Misailă Perian, Brad.

In grupa II.

Rînduim 4 încasări, cu care numărul cazurilor ajunge la 36, ca în grupa I asemenea și numărul curent al casselor e ca la grupa I: 33, 34, 35, și 36. Cazurile aceste să să înscrie pe numele următorilor membrii despăgubiți:

Nicolae Dragomir, Mercurea;
George Hileagă, Daia-română;
George Diteu, Fișer; Ioan Preșa, Daia-română.

In grupa IV.

Rînduim 4 încasări, cu care ajungem la 36 cazuri, ca și în grupele I și II. Cazurile poartă numărul curent 33, 34, 35 și 36.

Cazurile să se înscrie pe numele următorilor membrii despăgubiți:

Petru Paja, Caransebeș;
Ioan Țiudrea, Coșteiul-mare;
Ioan Mărcuț, Caransebeș;
Toma Mateaș, Țela.

Cazuri de pagubă s'au întimplat mai multe de patru în fiecare grupă, dar unele nu sunt încă rezolvate — altele fiind mai mici au fost cumulate.

Ca să putem face și noi la timp despăgubirile — rugăm pe toți membrii să grăbească cu plata cazurilor publicate acum.

In fața unei noi primejdii.

La 4 Octombrie a. c. s'a deschis în Budapesta un nou curs de învățămînt. În acest curs, s'au primesc cite 200 ascultători dintre funcționarii administrativi (notari solgăbirăi, senatori și alții). Ținta acestui curs este ca acești funcționari să-și întregesc studiile și să cîștige cunoștințele trebuincioase în ale dreptului, administrației și economiei naționale.

Ce ne privește pe noi din toate acestea este faptul, că la acest curs s'au vor ține și prelegeri anume pentru tovarășii.

Prin acest fapt stăpînirea, cu multă pricepere ajută ca administrația să se instăpînească încetul cu încetul și în viața economică a satelor și orașelor.

În alte țări faptul că slujbașii administrativi își cîștigă cunoștințe speciale din ale economiei și să gătesc să fie tot ați apostoli ai tovarășilor — nu poate decît să învelească pe ori care cetățean adevărat. La noi în Ungaria însă lucrul să schimbe.

Administrația noastră slujește ținte politice și e prinsă la carul cu care să încearcă maghiarizarea. Așa fiind — gîndiți-Vă la stările ce o să fie:

Solgăbirăul și notarul și ajutorii lui, care toți vor trece pe la cursul de învățămînt — vor fi înzestrați cu cunoștințe economice și vor fi porniți să ajungă apostoli ai cooperăției. În urmare vor silui, în satele noastre tovarășii poate nepotrivite, dar la toată întîmplarea cu ținte streine de altruism, de adevăratul scop al tovarășilor.

Deodată cu deschiderea acestui curs, toți inspectorii reg. de școli au dat un circular tuturor învățătorilor, prin care îi îndeamnă să alcătuiască tovarășii, în legătură cu centralele ungurești din Budapesta — după cum le spune și lor ordinul ministrului de școli, dat sub Nrul 66,708/911.

În fața acestor porniri — fireștii și adevărații conducători ai satelor noastre vor sta neajutorați, căci lor nime nu le-a înlesnit calea să-și cîștige cunoștințe economice speciale ca să fie adevărați și instruiți apostoli ai tovarășilor.

Sunt doi ani decînd la adunarea „Solidarității“, — tovarășia băncilor românești — s'au propus să se ia între lucrările acestei tovarășii și trimiterea de prelegători în seminarele noastre teologice și pedagogice, ca să dea viitorilor conducători

ai satelor noastre, măcar în parte, prilej să se cunoască cu principiile economiei naționale și în deosebi cu însemnătatea și felul de alcătuire a tovarășilor.

Atunci s'au trecut așa cu ușor peste această propunere și nime n'a vrut să-și bată capul cu așa ceva.

Acum suntem ajunși în fața unui fapt — care ne îngrijează și ne aduce aminte de această propunere.

Rugăm pe cei chemați, să cumpenească măcar acum lucrul și să înlesnească grabnic ca și în seminarele noastre să se propună prin specialiști, fie deocamdată și numai citeva săptămîni — principii din economia națională și să li-să vorbească tinerilor teologi și pedagogi despre însemnătatea tovarășilor și despre felul alcătuirii acestora.

Suntem în fața luptei hotărîtoare. Ori lăsăm și viața economică în mâinile administrației și a inspectorilor școlari maghiarizatori și atunci n'avem drept să nădăjduim învingere; ori apoi vrem să trăim și să ne organizăm economiceste ca români și atunci trebuie să înarmăm pe conducătorii firești ai satelor cu armele cunoștințelor economice și cu credința în puterea cooperăției.

Să alegem.

Roata vremii.

— Spicuri și ocoșeli. —

Mai astă iarnă a vorbit în parlamentul din Budapesta un deputat român, care a spus între altele că, în cele economice românești și cu Ungaria s'au întîlnit și s'au înțeles adeseori — cu deosebire cu privilegiul expozițiilor.

Politicianilor noștri, care mărturisesc aceeași convingere ca și deputatul din vorbă, le recomand să citească rapoartele scrise de gazetele ungurești — după expoziția din Lugoj. Ca să vadă cum ne întîlnim și cum ne înțelegem — la expoziții.

Faptul că noi la Lugoj n'am numărat nici ca neam, nici ca români — să vede că nu sînchisește pe nime și prin urmare nici pe cei din redacția „Drapelului“ care trebuie să găsim că s'au întîlnit și s'au înțeles „români cu unguri — la expoziții“.

*

Noi români suntem un popor fericit. Fruntașii noștri au vreme. Și ca să-și omoare artul — fac cite ceva. La Dobra deschide o filială banca „Progresul“ din Ilia. La Ilia deschide-o filială banca „Grănițerul“ din Dobra. La Zlagna a deschis „Plugarul“ din Blaj un

magazin, ca să aibă concurență „cinstită“ și magazinul băncilor „Zlagneana“ și „Agricola“, pe care l'au deschis în Zlagna cu doi ani înainte. La Pui a deschis „Hățegana“ filială să prăpădească „Gloria“, ce era, și să se mîngăie poate pentru înființarea unei noi bănci ce să va porni în Hățeg cu dl Baciu în frunte. În Bărgane așa, în Șeica tot așa și mai știu și eu unde să „lucra“ tot așa din — „trecere de vreme“. În fața astor fel de lucrări — e bine să lămurim un lucru: vrem afaceri ca afaceri ori afaceri ca muncă națională?

Și una și alta își au rostul lor. Dar e bine să se știe, căci afacerile să tratează ca afaceri și munca națională să respecte numai până e muncă națională. Să-ți puni la adăpostul „național“. răfnelile ori geșeturile personale — e cel puțin o lipsă de respect.

*

Plugarii unei comune românești au reușit să cumpere o moșie „domnească“ și să o parceleze — ei de ei. Să înțelege — că banii nu-i aveau gata în suma deplină. S'au dus pe la bănci — să-și ia împrumut. O bancă, săsească li-a împrumut bani ieftini. O altă bancă românească le-a cerut cu 1/2 procent camătă mai mare. Și țeranii au luat banii dela banca noastră. O fi o scurtă judecată financiară în acest fapt dar de sigur e o mare cumințenie națională.

Ca să rămîni la ai tăi nu te uita la cîțiva crețari, ce-i plătești mai mult — căci tot la fratele tău rămîne, ce dai mai mult. Nu rîvnii la ieftinătatea banului, care îți poate nimici scumpetea sufletului românesc. Căci toți datori suntem să rîvnim, să ajungem la ceva prin noi înșine.

Părerea unui Italian despre tovarășii.

Că cea mai puternică armă în lupta pentru trai și cel mai bun mijloc pentru organizarea economică a celor slabi și a celor mici — sunt tovarășii, — o cred și o mărturisesc toți aceia, care au putut săci în sufletul lor dragostea față de aproapele lor.

Pentru ce tovarășii ne oferă o armă așa de puternică și formează mijloc așa de minunat — ne-o dovedește luminat marele cooperativist Luigi Luzzatti, fost ministru-prezident al Italiei.

Acest mare bărbat și neobosit cooperativist a fost de curînd la o adunare a tovarășiei de consum din Triest, unde în o cuvîntare înălțată a caracterizat mișcarea cooperativă în felul următor:

„Iubiți tovarășii! În mâinile noastre e puterea, în temeiul căreia vă puteți asigura prețuri cinstite, măsuri fără greș, cantitate potrivită și marfă nefalsificată. Tot atîtea cereri, care s'au făcut de zece și sute de ani, dar de împlinit nu s'au împlinit. Cîrmuitorii lumesti și bisericesti întotdeauna s'au nîzuit să asigure a-

ceste drepte cereri ale cumpărătorilor, ale consumătorilor, s'au dat porunci, s'au împărțit apele creștinești, s'au făcut legi și s'au croit pedepse aspre — pentru uzurarii articlilor de hrană. Răul a rămas Hărneseala după bani s'au dovedit mai puternică și — a învins.

S'au înființat însă tovarășii și au deșteptat în cumpărători conștiința puterii lor proprii.

Ceea ce n'a putut izbîndi nici o putere lumească, s'au izbîndit prin tovarășii. Dacă tovarășii nu pot să înmulțească pâinea și peștii ca odată Christos în pustie — poate să cruțe pentru consumatori oștișul negoțului mijlocitor, dar în aceeași vreme marfă bună cu prețuri potrivite și prin asta ridică puterea de tirg a banului:

Prin întovărășire cel slab ajunge să fie tare; lucrarea laolaltă schimbă egoismul (dragostea pătimașă de sine și ura față de aproapele) în altruism (în iubire frățească).

Din comunitatea intereselor să naște simțul moral a ținerii laolaltă. Puterea întovărășirii crește cu pătrunderea și gîndirea cooperativă. Prin regularea prețurilor, tovarășii slujesc nu numai membrilor, ci întreg poporului. D'aceea de cite ori să înființeze ori să întărește o tovarășie, — să formează o nouă alcătuire creștinească. Și puterea materială pășește așazicînd la o sîntă căsătorie cu influința morală. Sprijinindu-ne unii pe alții, vom fi neînvinși.

Dacă această sîntă convingere aș putea-o sădî în sufletul fiecărui om, ca să aibă dragostea față de tovarășii, vă mărturisesc, că aș fi cel mai fericit om. Căci de cite-ori ideeai cooperativă prinde și să duce dela sărac lașărac, dela om la om, — atunci gloria și meritul muncitorilor cooperativi să ridică pe cel mai înalt fușcel al binelui obșteșc.

Aceste cuvinte de o rară în-suflețire, spuse de unul dintre cei mai de seamă bărbați ai Italiei, de fostul ministru-prezident Luigi Luzzatti, — e cu neputință să nu lase și în sufletul nostru o adîncă impresie, chemată să ne sădească și să ne crească — dragostea față de mișcarea cooperativă.

Negoțul cu ouă.

Frații noștri din România să nîzuesc mult să-și rînduiască munca economică — după cum s'ar putea mai cu grabă și mai bine.

Să înțelege că mijloacele lor sunt mai multe și mai puternice ca ale noastre, căci guvernul e național și orașele sunt în stăpînire românească

Ca să vadă și cetitorii noștri cum să fac îndemnuirile pentru organizare economică la frații noștri din România, dăm aci, neschimbat, cu vorbele lor, un articol ce a a-

părut în una dintre cele mai bune foi economice din România, în „Lupta Economică“, despre negoțul cu ouă:

În „Lupta Economică“ s'au scris nenumărate articole prin cari să dovedea că, în țara noastră, dispunem de o mulțime de mijloace de îmbogățire prin muncă cinstită, și că foarte multe ramuri de producție sunt neglijate în chip regretabil.

Printre aceste poate fi pus în primele rânduri și comerțul cu ouă.

Încă dela 1908, Consutul nostru general din Mannheim (din țara nemțească) ne-a înștiințat că, mai multe case importătoare din Germania, ar dori să între în relațiuni de afaceri cu exportatorii noștri, precum și cu societățile cooperative cari fac export, pentru a se furniza ouă din țara noastră.

Cu toate acestea, la noi nu s'a luat până acum nici o măsură serioasă de recoltare, reglementarea vânzării pe piața noastră, de export al ouălor, etc.

După cum foarte bine observă dl Popescu Dala, într'un recent articol publicat în excelenta revistă «Veterinarul»: «acelaș covrigar și alvigiu, care cutreeră satele țării și care speculează pe țărani, dînd doi covrigi de cîte 8 la 10 bani pe un ou, sau pe o frîntură de alviță, a rămas adevăratul stringător și comersant de ouă în România. Este trist și de neînțeles, cum cei care sunt puși în capul comerțului nostru, nu să gîndesc la luarea măsurilor necesare, să dea adevărata direcție unei ramuri de bogăție națională, care să pierdă fără nici un folos pentru adevăratul producător, pentru țaran».

În anul 1909 s'au exportat de la noi din țară 7,532.247 kgr. ouă, sau 150,644.940 bucăți în valoare de 3,766.123 lei; iar în anul 1910 s'a exportat 7,218.577 kgr. (144,371.540 bucăți) în valoare de 3,609.288 lei.

Deci, iată numai în doi ani, că comerțul ouălor, atît de neglijat de noi, a adus în țară suma de 7 mil. 375 mii 411 lei.

Această sumă, însă, n'a intrat în punga țaranului, ci în aceea a bragagiilor și angrosiștilor din capitalele județelor, cari încarcă vagoane și le expediază în streinătate, mai ales în Berlin și Viena. Țaranul — adevăratul producător, — n'a căpătat nici a patra parte din suma de 7 milioane lei, deși unii orașeni au credința că țaranii cîștigă după urma ouălor; Da, însă numai cei dimprejurul orașelor; aci nici că să duc bragagii, căci știu ei că țaranul acesta prețuește mai bine produsele sale, ca cel depărtat de orașe.

Să vor întreba cetitorii, de ce numai bragagiile practică acest comerț? Le vom explica-o numai decît:

Să știe că majoritatea bragagiilor din țara noastră sunt Bulgari. Ori vecina noastră Bulgaria ne întrece de mult în mod foarte simțitor pe acest tărîm, căci pe cînd în România avem o singură stațiune avicolă, cea dela Constanța, în Bulgaria sunt peste 100. Și cu toate că Bulgaria

este o țară aproape numai jumătate cît România, și o țară mai mult de munte, totuși a izbutit să aibă un export de ouă dublu cît al nostru.

Nu trebuie să perdem din vedere de asemenea că dela noi exportul să face fără nici o sistemă; producția fiind achiziționată dela țărani pe prețuri derizorii, așa că intermediarii iau totul, iar producătorii aproape nimic.

De-aceia ar fi de dorit ca ministerul de comerț să întocmească niște broșuri asupra stringerei, recoltării, expediției și centrelor de desfacere a ouălor, așa cum fac ministerele de comerț din alte țări, arătînd în acelaș timp țaranilor că este în interesul lor să se ocupe cu creșterea găinilor, mai ales femeile și fetele, cînd nu muncesc la cîmp, să dea toată atențiunea gospodăriei, inclusiv tratamentul ce convine păsărilor (hoarelor).

S'ar mai putea adăoga statutele diferitelor societăți cooperative de vânzarea ouălor, așa că și în țară la noi să se creeze asemenea societăți. Iar societățile cooperative sătești să se ocupe cu înființarea de stațiuni avicole, al căror scop să fie creșterea și îmbunătățirea rasei indigene de galițe, care e aclimatată, sobră și convine tuturor pungilor.

În Germania de mult s'au înființat numeroase societăți cooperative de vânzarea ouălor, după cari s'ar putea alcătui și la noi cîte una în fiecare comună, sau la 3—4 comune una. Astfel ouăle ar forma un articol care să producă țării peste 30 de milioane anual.

Noi Bucureștenii astăzi nu consumăm de cît ouăle rămase ca suspecte (stricate) dela cele alese pentru export. Cei cari să ocupă cu exportul cercetează ouăle la lumina unei luminări într'o cameră întunecoasă, și dacă vede că nu sunt limpezi, le dă de o parte, spre a le pune în consumația locală, căci streinii n'au să le primească la descărcarea din vagoane, dacă le găsesc stricate.

Aceste ouă sunt spălate de către vînzători cu apă tare, ceea-ce face ca coaja să devie foarte albă, cu toate acestea să fie stricate.

Și cu toate acestea, noi Bucureștenii, pentru proasta marfă ce ni-se servește, plătim ouăle mai scump ca ori-cine, și nu odată s'a întâmplat să dăm 10, 15 și chia 20 bani pe un ou, pe care la urma urmelor tot să nu-l putem întrebuința, fiind stricat.

Credem că această stare de lucruri ar trebui să înceteze și că ar fi timpul ca dnii Miniștrii, al Agriculturii și al Comerțului, să se ocupe cu toată seriozitatea de această importantă chestiune.

Noi nu ne adresăm ministrului de comerț, căci ministrii noștri au alte lucruri: Noi ne adresăm fruntașilor noștri de prin sate și tuturor muncitorilor în brazda cooperației, — rugîndu-i să indemne sătenii noștri ca să-și alcătuiască tovarășii pentru valorizarea ouălor.

Portrete cooperative.

— Bună ziua moș Manda, ce mai faci?

— Dau laudă lui Dumnezeu, nepoate, și mă bucur că scăpai de iarnă; noi bătrînii suntem în așteptarea ceasului din urmă, și cînd vedem că încă n'a sosit ne zicem: scăpai pe azi, dar bunul Dumnezeu s'o îndura și de mine.

— Cum moșule, așa de mult urăști viața, sau te ai săturat de ea?

— De, c'am așa e, n'am ce zice, dar vezi, cînd porți peste 70 ani în spate și cînd ai măritat, însurat, atunci de ce ai mai face umbră pămîntului. Nu vezi, toate buruienile cresc, rodesc, lasă urmași semințe și pier. — Așa a lăsat bunul Dumnezeu și pace, și din acest drum nu te poți abate și a făcut bine așa, că cu vremile noastre nu știu ce am putea ajunge cu o viață mai lungă! Mă vezi, nepoate, așa cum sunt de bătrîn, am apucat timpuri nu glumă! În vremea mea cumpăram vaca cu 30 lei, astăzi cu 120 și 180 lei și ce e mai mult, nici n'ai ce să-i dai să mănînce. Pășunatul e scump, astfel că nu-ți mai vine să-ți vite; plîng copiii de dorul laptelui.

A brodit'o acei dela societate, dar tot nu să ajunge, lumea lacomă; toți vreau să aibă mult și iar mult!, așa că nu rămîne pentru bietele vite. Izlazul luat prin societate a scăritat prețul pe cap de vită la pășunat dela 10 la 5 lei, astfel pe cînd înainte plăteai pentru 5 vite la pășunat 50 lei, astăzi plătești numai 25 lei, deci rămîne creștinului dela cinci vite lei 25, adică pe jumătate cît plătea înainte, astfel că Românul poate să-și cirpească altă nevoie; că Dumnezeu să mă ierte, tare multe sunt belele pe capul plugarului nostru! Ascultați-mă pe mine dragii moșului, nu văd scăparea noastră și a noastră a tuturor, decît în societățile sau Băncile astea, cum să le mai zic?, că cine le a născocit, tare s'a gîndit la binele săracilor și să nu-i mai putrezească osul, că amar nic Român bun a mai fost! Uite noi, nepoate, cînd s'a făcut socotilele ne-a spus controlorn că am cîștigat la cooperativă 30%, și au zînd nepotul Bucur, n'ași mai avea parte de nepoția sa, ne-a concurat la licitație și cît p'aci să rămîie asupra lui, dacă nu băgam de samă cînd mi-a făcut semn grefierul dlui judecător, el, românas odată și jumătate, mi-a arătat 5 degete, eu am înțeles că oferta nepotului Bucur e de 5 sute, atunci am scos scrisoarea noastră cu 550 lei și să vezi dta pozna, și fostul nostru vînzător voia să ia prăvălia în foșul tot a lui Bucur. Dar lasă-i dacă le o da mîna să mai poștească; i-am judecat mai sbitir de cum i ar fi spovedit taica Părintele, așa am spus dlui Subprefect:

— Vezi, Domnule, acesta e îmbrăcat cu banii noștri, așa gras cum e, s'a îngrășat din sudoarea noastră, cioboatele astea sunt cumpărate cu bani furati din prăvălia noastră și să nu ne faci că te trimitem și la gros puțin, să mai prinzi puțină glăgorie, sărace de tine, și fi ndcă am văzut că dnul Subprefect m'ascultă, am adăogat: bine măi nepoate Bucure, nu ț-ajunge cît ne-ai suferit pe noi; cine a înghițit casa lui moș Uzun?, cine a mîncat pămîntul lui Dinceanu?, cine a înșelat și pe negusorii din ale țiguri, cine, ai? Nu tu ai dat faliment, ai ajuns moșuz, moșuz cu parale, dar fără cînste și acum vrei

să ne sugi muncuța noastră? Apoi d'ala am făcut noi local frumos și falnic la cooperativă ca să te lăsăm pe tine să ne sufărești? Tare-i părea bine dlui Subprefect cînd a auzit cum am propozit pe cei doi rai, iar voi copiii moșului, să nu care cumva să mă dați de rușine și să mă faceți să-mi fie vorbele înzadar, adăogați zi cu zi la lucrul bun început, depuind din nou, cău-tînd a vă mări banii adunați aci pentru a fi ca furnicile cele înțelepte, care adună toată vara în mușuroaiele lor și iarna au din belșug hrană și cele necesare. Apoi ce mai încape multă vorbă, scăpare nu-ți decît în tovarășii și prin întovărășire.

„Curier. Bănc. Pop.“ Marin Aron.

ȘTIRI.

Banca generală de asigurare, înființată la Sibiu cu sprijinul băncilor românești — să apropie cu pași repezi de începerea lucrărilor sale binefăcătoare.

Director al băncii a fost ales dl Ioan I. Lăpădatu, directorul băncii »Ardeleana«, unul dintre cei mai destoinici bărbați de ai noștri pe terenul economic. Pentru secțiile băncii au fost aleși dnii Stefan Boer, fost prim-comptabil la »Agricola« și Mihail Șaeșan. — Cu cine nainte!

Bancă românească în America. Cel dintii și cel mai mare institut de bani românesc »Albina« din Sibiu, a hotărît să deschidă o filială în America. Filiala va fi deschisă în New York și va fi pusă sub conducerea destoinică a dlui Dr. Tiberiu Brediceanu, secretarul »Albinei«.

Indemnăm pe frații noștri duși în America, să se folosească de bunele servicii ce le poate face această filială, ca astfel să-și scape banii adunați cu multă trudă de jafurile geșeftarilor streini.

„Transsylvania“, tovarășia pentru fabricarea coenzvelor în Deva, și a încheiat socotile anului trecut cu un cîștig curat de 5433 cor. Zece ani această tovarășie a lucrat tot cu pierderi și încă mari. Acum în anul al unsprezecelea, după-ce a primit și dela stat un ajutor — și-a acoperit toate pierderile de până acum și cu toate astea a mai ajuns încă și la un cîștig curat de peste 5 mii coroane. Din bilanțul publicat indemnăm că la 31 Decembrie 1910 a avut în magazine: material și cutii pentru conserve în preț de 29 mii 262 cor., iar conserve gata în preț de 37,947 cor.

Fabrică de tăbăcării (timărie și tălpărie) s'a înființat în Alba Iulia, ca societate pe acții cu un capital de 200 mii coroane. Să înțelege că și această nouă întreprindere este făcută de Glück Adolf, Deutsch Maró, Jäger Adolf și alți jupîni.

Edificarea trenului dintre Baia-Mare și Lăpușul-unguresc, e pe cale de a să începe. La 7 Septembrie s'a ținut pertractarea concesiiei. Această întreprindere o are firma Frații G ürwald și Schiffer.

Frații noștri români, cari au proprietăți locurile pe unde va fi trasă calea ferată, să grij-ască să nu-și lapede averea pe prețuri de nimic și să nu pătească cum au pățit'o mai nou săracii noștri moți, cu drumul de fer ce duce dela Turda la Clmpeni.

„Tipografia Nouă“, în Orăștie.

